

Ανάπτυξη & Σχεδίαση Λογισμικού (HY420)

Διάλεξη 10:
Έλεγχος Λογισμικού

Προβλήματα Λογισμικού

- Μια ματιά στα παλιά:
  - Σφάλμα:
    - Ανθρώπινο λάθος (σε προδιαγραφές, τεκμηρίωση κλπ)
  - Ελάττωμα:
    - «Κωδικοποίηση του σφάλματος» στο προϊόν λογισμικού
  - Αστοχία:
    - Απομάκρυνση από την προδιαγεγραμμένη λειτουργία του συστήματος
    - Η εμφάνιση του ελαττώματος
    - Αίτια αστοχίας:
      - Λανθασμένες ή ελλιπείς προδιαγραφές
      - Μη ρεαλιστικές προδιαγραφές
      - Ελαττώματα στη σχεδίαση συστήματος / προγράμματος και στην υλοποίηση (κώδικας)

Έλεγχος Λογισμικού

- Επιβεβαιώνει την ύπαρξη υποπτευόμενης αστοχίας ...
- ... ή μας βοηθά να προκαλέσουμε νέες αστοχίες
- Πότε είναι επιτυχής;
  - Όταν κατά τη διάρκειά του συμβαίνουν «άσχημα πράγματα»...
  - ... όταν δηλαδή μας επιβεβαιώνει ότι δεν κάναμε καλά τη δουλειά μας
    - Ανακαλύπτεται ελάττωμα ☹
    - Συμβαίνει αστοχία ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ελέγχου ☹
    - Τελικά καλύτερα τώρα παρά αργότερα...

Έλεγχος Λογισμικού

- Αρχές:
  - Όλοι οι έλεγχοι θα πρέπει να είναι συσχετίσιμοι με τις απαιτήσεις του πελάτη
  - Οι έλεγχοι θα πρέπει να έχουν σχεδιαστεί αρκετά πριν την εφαρμογή τους
    - Σενάριο ελέγχου
    - Αναμενόμενο αποτέλεσμα
  - Ισχύει η αρχή Pareto (80/20)
  - Έλεγχος από το ειδικότερο προς το γενικότερο
  - Δεν είναι δυνατός ο εξαντλητικός έλεγχος
  - Καλό είναι ο έλεγχος να γίνεται από κάποιον «τρίτο»

Τι Συμβαίνει κατά τον Έλεγχο;

- Αναγνώριση σφαλμάτων:
  - Ακριβής προσδιορισμός του / των σφάλματος/ων που προκάλεσαν μια αστοχία
- Διόρθωση / εξάλειψη σφαλμάτων
  - Αλλαγές στο σύστημα ώστε να διορθωθούν τα ελαττώματα

Πού μπορώ να Βρω Ελαττώματα;

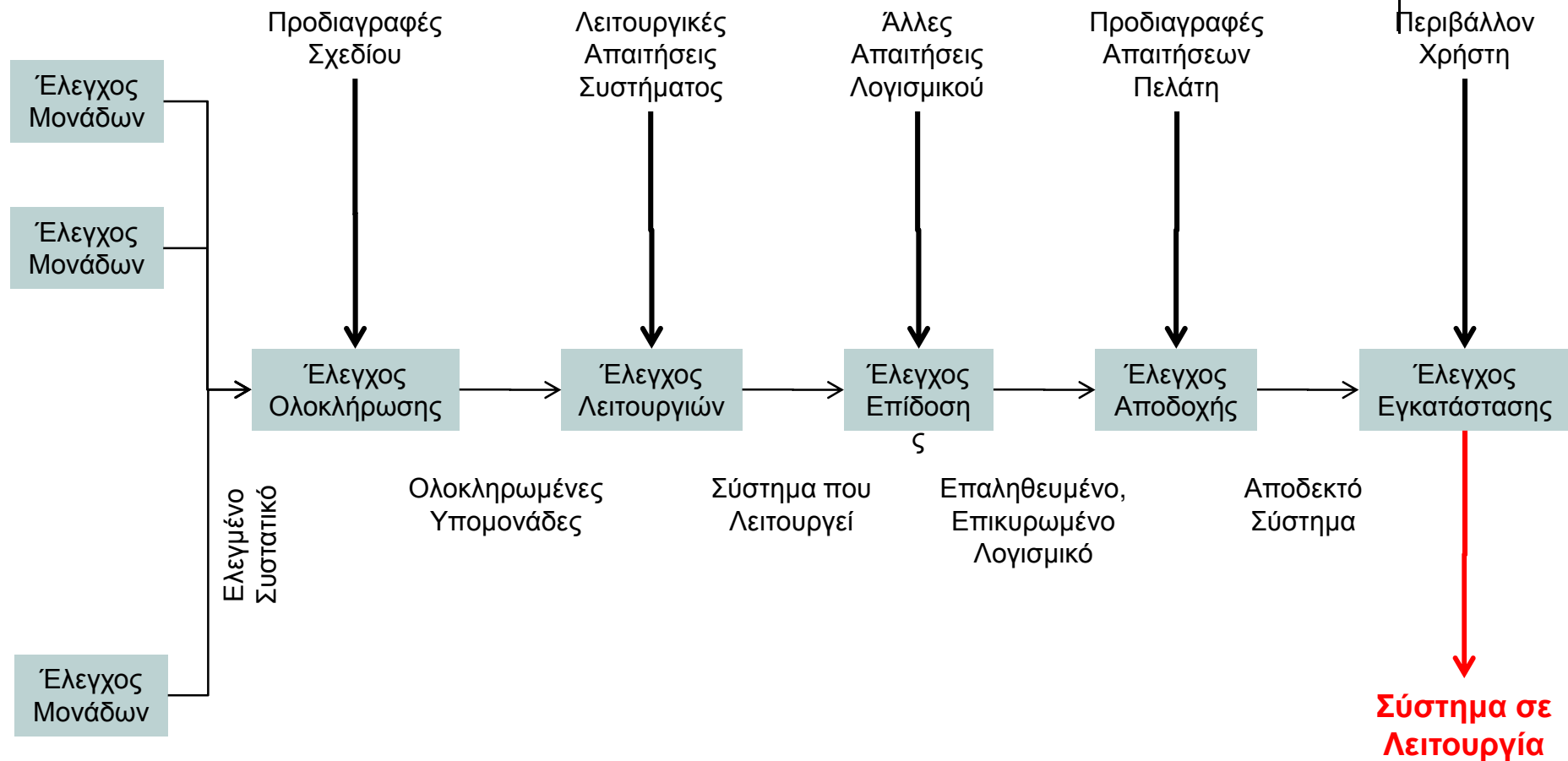
6

- Παντού!
  - Αλγόριθμοι
  - Σύνταξη
  - Σφάλματα υπολογισμού ή ακρίβειας
  - Τεκμηρίωση
  - Σφάλματα πίεσης / υπερφόρτωσης
  - Σφάλματα χωρητικότητας / ορίων
  - Σφάλματα χρονισμού / συγχρονισμού
  - Σφάλματα διεκπεραιωτικής ικανότητας
  - Σφάλματα ανάκτησης
  - Σφάλματα υλικού / λογισμικού
  - Σφάλματα προτύπων & διαδικασιών

Οργάνωση Σταδίων Ελέγχου

7

Τα «Κοινωνικά» Ζητήματα του Ελέγχου...

8

- Ποιος τον κάνει;
  - Ομάδα ανάπτυξης:
    - Μονάδων & ολοκλήρωσης
  - Ομάδα ελέγχου:
    - Υπόλοιποι έλεγχοι (έλεγχοι συστήματος)
- Τάσεις:
  - Οι άπειροι προγραμματιστές δεν έχουν τη σωστή νοοτροπία για τον έλεγχο ως μέσο ανακάλυψης λαθών
  - Κανείς δε δέχεται την ευθύνη για το σφάλμα
    - Λύση: Μη εγωιστικός προγραμματισμός (egoless programming)
  - Όλοι προσπαθούν να κάνουν τη δουλειά τους
    - Οι ελεγκτές να δείξουν ότι βρίσκουν λάθη
    - Η ομάδα ανάπτυξης να δείξει ότι δεν κάνει
      - Συχνές διενέξεις...

Πώς «Βλέπω» τα Αντικείμενα Ελέγχου;

9

- Πρόγραμμα:
  - Συνάρτηση απεικόνισης ...
  - ... από το χώρο όλων των πιθανών εισόδων ...
  - ... στο χώρο όλων των πιθανών λύσεων
    - Πλήρης έλεγχος είναι συνήθως ανέφικτος

Πώς Αντιμετωπίζω τα Αντικείμενα Ελέγχου;

10

- Μαύρο κουτί:
  - Ξέρουμε μόνο το interface εισόδου και παρατηρούμε την έξοδο
    - Δε γνωρίζουμε τίποτα για την εσωτερική οργάνωση
    - Δύσκολο να επιλέξουμε αντιπροσωπευτικές περιπτώσεις ελέγχου
    - Μπορούμε μόνο να μοντελοποιήσουμε καλά τον έλεγχο αλληλεπίδρασης με άλλα συστατικά
    - Αν είχαμε δυνατότητα άπειρων ελέγχων;
- Λευκό κουτί:
  - Γνωρίζουμε και την εσωτερική οργάνωση
    - Μπορούμε να επιλέξουμε χαρακτηριστικές περιπτώσεις ελέγχου
    - Πάντως και πάλι δύσκολο να τις ελέγξουμε όλες...
- Συνδυασμοί των δύο

Έλεγχος Μονάδων: Επανεξέταση Κώδικα

11

- Μελέτη του πηγαίου κώδικα και της τεκμηρίωσης
  - Αναζήτηση ελαττωμάτων, παραλείψεων, σφαλμάτων
  - **Ανασκόπηση** κώδικα:
    - Παρουσίαση κώδικα και τεκμηρίωσης
    - Περιήγηση στον Κώδικα
    - Συζήτηση και σχολιασμός
  - **Επιθεώρηση** κώδικα:
    - Ομάδα εξέτασης ελέγχει κώδικα και τεκμηρίωση...
    - ... με βάση έναν κατάλογο σημείων προς εξέταση

Επανεξέταση Κώδικα

- Ιδιαίτερα χρήσιμη πρακτική
  - Αποκαλύπτεται μεγάλος αριθμός προβλημάτων
  - Όμως... οι προγραμματιστές συχνά αντιδρούν
    - Δεν αισθάνονται άνετα στην ιδέα της επανεξέτασης του κώδικά τους από τρίτους
  - Πάντως θεωρείται απαραίτητη και εφαρμόζεται από τους περισσότερους μεγάλους οργανισμούς ανάπτυξης λογισμικού

Τυπική Απόδειξη Ορθότητας Κώδικα

13

- Εξονυχιστική μελέτη με δομημένο τρόπο
  - Ορθό πρόγραμμα: Υλοποιεί λειτουργίες και επεξεργάζεται/εξάγει δεδομένα με τον κατάλληλο τρόπο και παρουσιάζει κατάλληλες διασυνδέσεις με άλλα συστατικά
  - Θεώρηση προγράμματος ως **λογική ροή**
    - Π.χ. ως σύνολο ισχυρισμών και θεωρημάτων
      - Ισχυρισμοί (συνθήκες εισόδου / εξόδου κάθε συστατικού)
      - Θεωρήματα προς απόδειξη
      - Απόδειξη θεωρημάτων
      - Απόδειξη τερματισμού

Τυπική Απόδειξη

- Πλεονεκτήματα:
  - Αποκάλυψη αλγοριθμικών λαθών
  - Τυπική κατανόηση του προγράμματος
  - Αυστηρότητα
- Μειονεκτήματα:
  - Απαιτητική τεχνική σε χρόνο
  - Όχι ιδιαίτερα κατάλληλη για μεγάλα/πολύπλοκα συστατικά
  - Παράλληλη επεξεργασία;
  - Μη εντοπισμός σφαλμάτων σχεδίου, διασύνδεσης, ερμηνείας προδιαγραφών, σύνταξης/σημειολογίας γλώσσας προγραμματισμού, τεκμηρίωσης
  - Ποιος μας εγγυάται την ορθότητα της απόδειξης;

Άλλες Τεχνικές Απόδειξης

- Συμβολική εκτέλεση:
  - Προσομοιωμένη εκτέλεση κώδικα...
  - ... σύμβολα αντί μεταβλητών δεδομένων
    - Λογικό μονοπάτι εκτέλεσης $\Leftrightarrow$ ακολουθία αλλαγών κατάστασης των συμβολικών μεταβλητών
  - Παρόμοια πλεονεκτήματα / μειονεκτήματα με τις τυπικές αποδείξεις
    - Μπορεί όμως να αυτοματοποιηθεί
      - Τουλάχιστον μερικώς
    - Δύσκολο αυτόματα συμβολικά εργαλεία να παρακολουθήσουν την εκτέλεση βρόχων

Άλλες Τεχνικές Απόδειξης

- Αυτοματοποιημένη απόδειξη θεωρημάτων
  - Δύσκολο να κατασκευαστούν εργαλεία
  - Trial and error μη αποδεκτή στρατηγική εκτός για πολύ μικρά συστατικά
    - Ανθρώπινη παρέμβαση
      - Τότε το σύστημα ουσιαστικά ελέγχει την απόδειξη που δίνεται από το χρήστη
  - Δεν είναι δυνατό να κατασκευαστεί το ιδανικό σύστημα απόδειξης θεωρημάτων για έλεγχο λογισμικού

Έλεγχος Συστατικών

- Πειράματα που δείχνουν πώς συμπεριφέρεται ο κώδικας σε δεδομένες συνθήκες
  - Αυτό που τελικά ζητά και ο πελάτης
- **Επιλογή** περιπτώσεων ελέγχου
  - **Ποια δεδομένα εισόδου** θα χρησιμοποιηθούν;
  - **Πώς επιλέγουμε τις περιπτώσεις** ελέγχου;
    - Ειδικά στην περίπτωση που ακολουθούμε προσέγγιση «λευκού» κουτιού

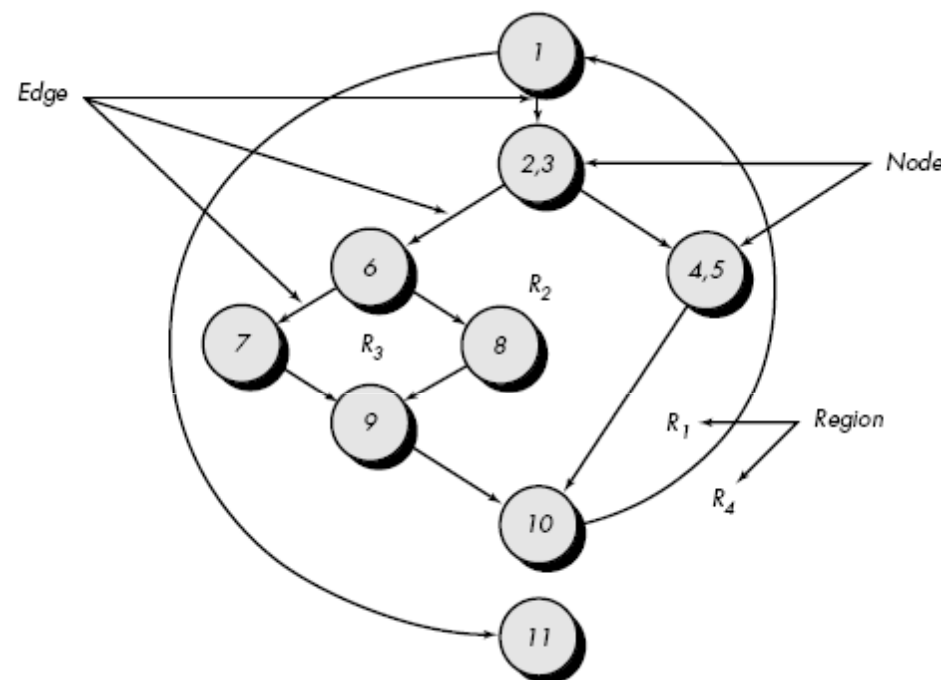
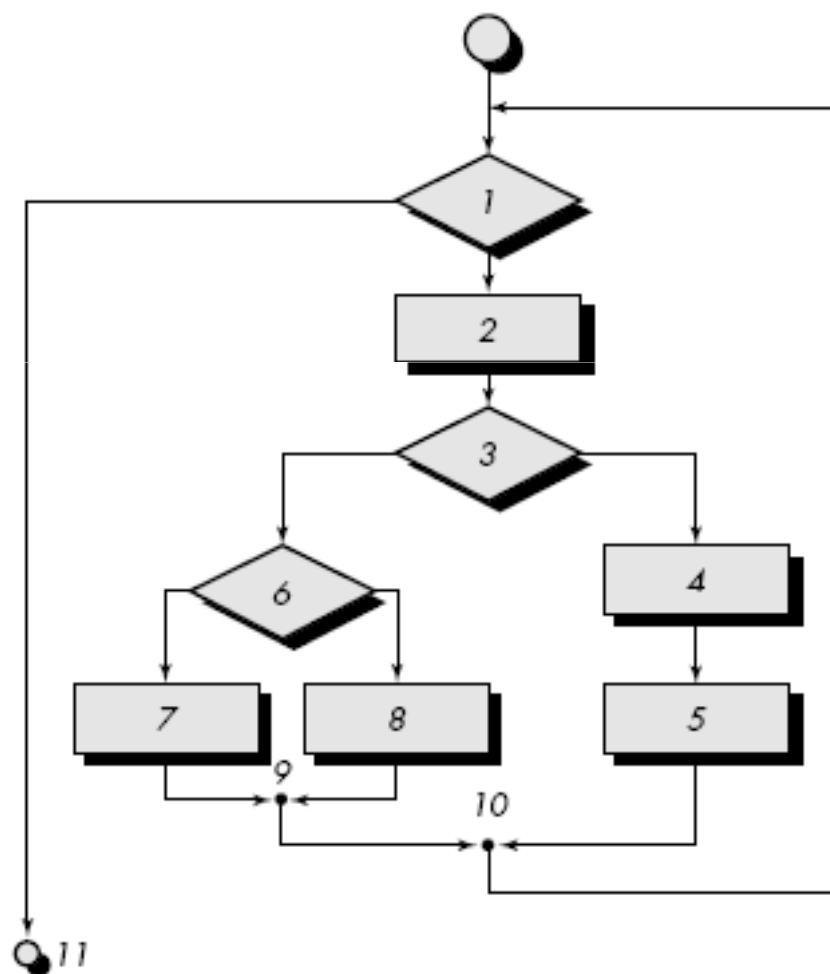
Πληρότητα Ελέγχου

- **Κάλυψη εντολών (C0)**
  - Κάθε εντολή θα πρέπει να εκτελεστεί τουλάχιστον μία φορά
- **Κάλυψη διακλαδώσεων (C1)**
  - Κάθε εντολή διακλάδωσης θα πρέπει να εκτελεστεί τουλάχιστον μία φορά προς κάθε δυνατή κατεύθυνση (απόφαση)
- **Κάλυψη μονοπατιών**
  - Κάθε διακριτό μονοπάτι εκτελείται μία τουλάχιστον φορά
    - **Διακριτό μονοπάτι:** Ένα μονοπάτι που βάζει τουλάχιστον μία νέα ακμή σε σχέση με τα προηγούμενα
    - Θυμάστε την κυκλωματική πολυπλοκότητα; (χρησιμοποιήστε τη!)
- **Τυχαίος έλεγχος**
  - Όχι και τόσο αποδοτικός, δεν προσφέρει εγγυήσεις
- **Έλεγχος στα όρια**
  - Συχνά εκεί συμβαίνουν σφάλματα

Κάλυψη Μονοπατιών: Παράδειγμα

19

• Μονοπάτια:

- 1, 11
- 1, 2,3, 6, 7, 9, 10, 1, 11
- 1, 2,3, 6, 8, 9, 10, 1, 11
- 1, 2,3, 4,5, 10, 1, 11

Παράδειγμα:

```
read hr1 min1 AmOrPm1
read hr2 min2 AmOrPm2
if (hr1 == 12)
    hr1 = 0
if (hr2 == 12)
    hr2 = 0
if (AmOrPm1 == pm)
    hr1 = hr1 + 12
if (AmOrPm2 == pm)
    hr2 = hr2 + 12
if (min2 < min1)
    min2 = min2 + 60
    hr2 = hr2 - 1
if (hr2 < hr1)
    hr2 = hr2 + 24
elapsed = min2 - min1 + 60 * (hr2 - hr1)
print elapsed
```

- Βρείτε περιπτώσεις ελέγχου για τον ακόλουθο κώδικα ώστε να επιτυγχάνεται κάλυψη C0 και C1:

C0		
Χρόνος έναρξης	Χρόνος Λήξης	Αναμενόμενο Elapsed
12:00 pm	12:40 pm	40
9:57 pm	11:40 pm	103
5:00 pm	4:00 am	660

C1		
Χρόνος έναρξης	Χρόνος Λήξης	Αναμενόμενο Elapsed
Όλα τα παραπάνω και επιπλέον...		
8:00 am	12:40 pm	280

Και Πού να Σταματήσει;

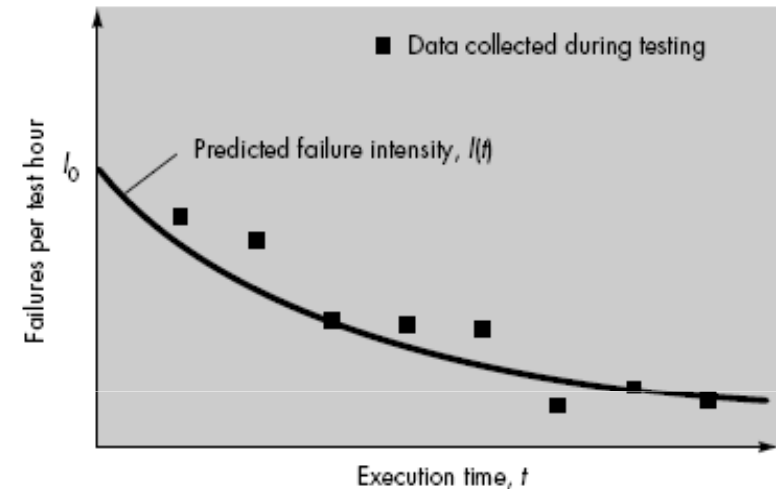
- Πότε τελειώσαμε με τον έλεγχο; Πότε δοκιμάσαμε αρκετά;
  - Ποτέ, απλά μεταφέρεις το βάσανο στον πελάτη
  - Όταν τελειώσει ο χρόνος ή τα χρήματα
- Ναι, υπάρχουν και πιο ρεαλιστικές προσεγγίσεις...

Στατιστικές Μέθοδοι

$$f(t) = (1/p) \ln(l_0 pt + 1)$$

- $f(t)$: συνολικός αριθμός προβλημάτων που αναμένεται να έχουν εντοπιστεί μετά από t χρονικές μονάδες ελέγχου
- l_0 : η αρχική «ένταση» προβλημάτων (στην αρχή του ελέγχου)
- p : Ο ρυθμός μείωσης της «έντασης» προβλημάτων

$$l(t) = l_0 / (l_0 pt + 1)$$

- $l(t)$: Στιγμιαία ένταση προβλημάτων
- Μπορώ να σταματήσω όταν η στιγμιαία ένταση προβλημάτων γίνει ικανοποιητικά μικρή

Εμφύτευση Σφαλμάτων

- Συνειδητά εισάγονται σφάλματα στον κώδικα
- Το ποσοστό των εμφυτευμένων σφαλμάτων που παραμένουν υποθέτουμε ότι είναι ίσο με το ποσοστό των εγγενών σφαλμάτων που παραμένουν
  - Είναι όμως τα εμφυτευμένα σφάλματα της ίδιας φύσης και πολυπλοκότητας;
    - Δεν ξέρουμε τι πολυπλοκότητας ή φύσης είναι τα εγγενή σφάλματα
    - Ίσως αν χρησιμοποιήσουμε ιστορική πληροφορία;

Εμφύτευση Σφαλμάτων

$$N = n \frac{S}{s}$$

- **N**: Αριθμός εγγενών σφαλμάτων
- **S**: Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων
- **n**: Αριθμός εγγενών σφαλμάτων που βρέθηκαν
- **s**: Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων που βρέθηκαν

Εμπιστοσύνη στο Λογισμικό

- **C: Βαθμός** (ποσοστό) **εμπιστοσύνης** στο λογισμικό
  - Πιθανότητα το λογισμικό να μην περιέχει πάνω από R εναπομείναντα σφάλματα

$$C = \begin{cases} 1 & n > R \\ \frac{S}{S + R + 1} & n \leq R \end{cases}$$

- Αν δεν έχουν βρεθεί όλα τα εμφυτευμένα σφάλματα;

$$C = \begin{cases} 1 & n > R \\ \frac{\binom{S}{s-1}}{\binom{S+R+1}{R+s}} & n \leq R \end{cases}$$

Ανεξάρτητες Ομάδες Ελέγχου

- x : Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων που εντοπίστηκαν από την ομάδα ελέγχου 1
- y : Αριθμός εμφυτευμένων σφαλμάτων που εντοπίστηκαν από την ομάδα ελέγχου 2.
- q : Αριθμός κοινών εντοπισθέντων εμφυτευμένων σφαλμάτων
  - $q \leq x, q \leq y$
- Αποτελεσματικότητα ομάδων ελέγχου:
  - $E1 = x/N, E2 = y/N$
  - Όμως μπορούμε να θεωρήσουμε ότι $E1 = q/y$ και $E2 = q/x$
- Τότε, $N = q/(E1 * E2)$

Έλεγχος Ολοκλήρωσης

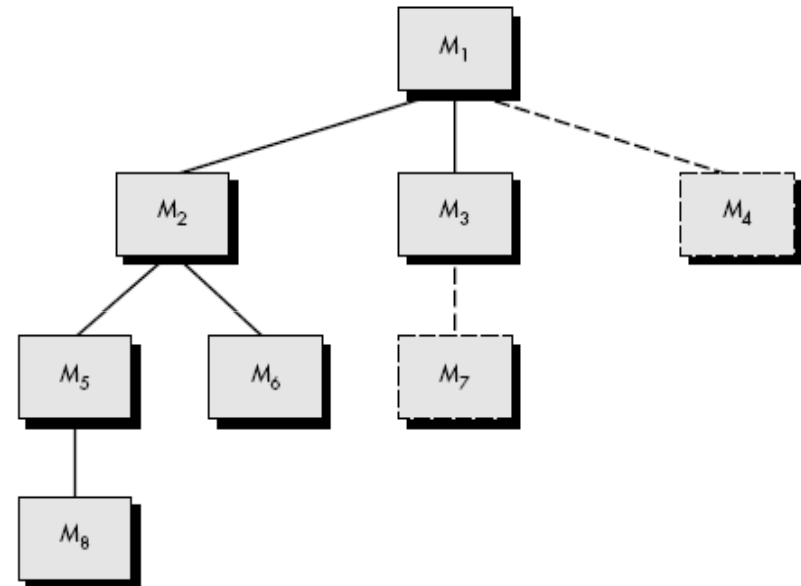
- Γιατί χρειάζεται;
- Μη αυξητική ολοκλήρωση
  - Προσέγγιση **Big-Bang**
  - Εξέταση συνολικά του προγράμματος
    - Συνήθως χάος
    - Δεν μπορούν να απομονωθούν τα αίτια των προβλημάτων
    - Ενίοτε για κάθε λάθος που διορθώνεται εμφανίζεται ένα άλλο
- **Αυξητική ολοκλήρωση**
  - Από πάνω προς τα κάτω
  - Από κάτω προς τα πάνω

Προσέγγιση από Πάνω προς τα Κάτω

28

- Από τη `main()`...
  - ... προς τα υποκείμενα τμήματα
- Κατά βάθος
  - Αρχίζουμε από ένα «ισχυρό» μονοπάτι ελέγχου
    - Ανάλογα με τη δομή του προγράμματος
    - Προσθέτουμε τμήματα
- Ή κατά πλάτος
  - Συμπληρώνουμε κάθε επίπεδο

Προσέγγιση από Πάνω προς τα Κάτω: Διαδικασία

29

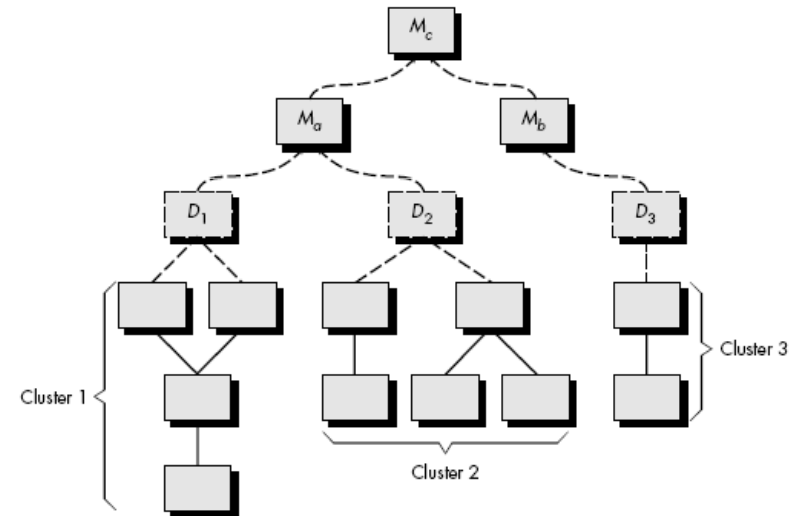
1. Βάζουμε το βασικό τμήμα ελέγχου και αντικαθιστούμε τα υπόλοιπα τμήματα με “**placebo**” (χαζά, πρακτικά άδεια τμήματα)
2. Ανάλογα με τη στρατηγική ολοκλήρωσης (κατά πλάτος ή βάθος) αντικαθιστούμε ένα “placebo” με πραγματικό τμήμα
3. Πραγματοποιούμε ελέγχους κατά την εισαγωγή κάθε τμήματος
4. Πίσω στο 2
5. **Παλινδρομικός Έλεγχος!**

Προσέγγιση από Κάτω προς τα Πάνω

30

- Ξεκινάμε από τα τμήματα στα χαμηλότερα επίπεδα της δομής του προγράμματος
- ... και πηγαίνουμε προς τα πάνω
  - Δε χρειαζόμαστε “placebo”

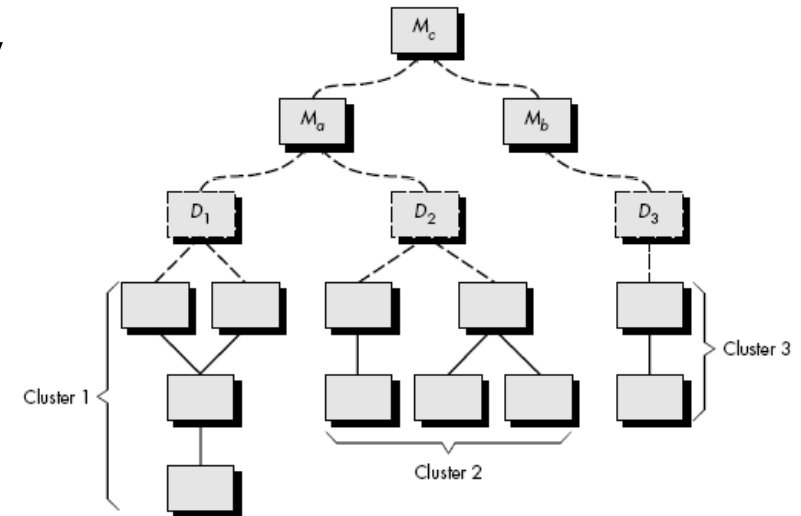

Προσέγγιση από Κάτω προς τα Πάνω: Διαδικασία

31

1. Τμήματα χαμηλού επιπέδου οργανώνονται σε «**συστάδες**» που επιτελούν συγκεκριμένο έργο
2. Εισαγωγή ενός τμήματος «**οδηγού**» που ελέγχει είσοδο και έξοδο
3. Έλεγχος συστάδας
4. Αφαίρεση οδηγού, εισαγωγή παραπάνω συστάδων

Παλινδρομικός Έλεγχος

- Με την εισαγωγή κάθε τμήματος το λογισμικό αλλάζει
- Αντίστοιχα, αλλαγές με τη διόρθωση σφαλμάτων
- **Πιθανά προβλήματα** σε τμήματα που πριν δούλευαν σωστά
- **Παλινδρομικός έλεγχος:**
  - **Επανάληψη**, σε κάθε βήμα, ενός **υποσυνόλου** των **ελέγχων** που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί
    - Άσκηση ισορροπίας μεταξύ πλήθους ελέγχων που επανεκτελούνται και αποδοτικότητας.